

**ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΔΕΥΤΕΡΑ 25 ΜΑΪΟΥ 2015 - ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Έτσι, λοιπόν, εφοδιασμένοι οι άνθρωποι στην αρχή κατοικούσαν διασκορπισμένοι και πόλεις δεν υπήρχαν· αφανίζονταν λοιπόν από τα θηρία, επειδή ήταν από κάθε άποψη πιο αδύναμοι από αυτά, και οι τεχνικές γνώσεις ήταν σημαντική βοήθεια σε αυτούς για την τροφή, ανεπαρκής ωστόσο για τον πόλεμο με τα θηρία -γιατί δεν είχαν ακόμα την τέχνη για την οργάνωση μιας πολιτείας, της οποίας μέρος είναι η πολεμική τέχνη- επιδίωκαν λοιπόν να συγκεντρώνονται και να εξασφαλίζουν τη σωτηρία τους χτίζοντας πόλεις.

Όποτε λοιπόν μαζεύονταν, αδικούσαν ο ένας τον άλλο, επειδή δεν είχαν την πολιτική τέχνη, με αποτέλεσμα πάλι να διασκορπίζονται και να καταστρέφονται.

Ο Δίας λοιπόν, επειδή φοβήθηκε για το γένος μας, μήπως χαθεί εντελώς, στέλνει τον Ερμή στους ανθρώπους, που τους έφερε το σεβασμό και τη δικαιοσύνη, για να υπάρχει (πειθαρχεία) τάξη των πόλεων και συνεκτικοί δεσμοί φιλίας.

B.1. Σύμφωνα με όσα έχουν αναφερθεί στο κείμενο που έχει προηγηθεί ο Προμηθέας έκλεψε από τον Ήφαιστο και την Αθηνά τις έντεχνες γνώσεις και τη φωτιά και τα δώρισε στους ανθρώπους. Ο άνθρωπος λοιπόν απέκτησε μερίδιο από αυτά τα θείκα στοιχεία και έτσι δημιουργήθηκε ένα είδος συγγένειας με τους θεούς. Αυτό συνέβη, γιατί:

α) Απέκτησε τη φωτιά και τις τεχνικές γνώσεις, τα οποία ήταν κτήματα αποκλειστικά και μόνο των θεών και κανένα άλλο θνητό γένος δεν είχε μερίδιο στα στοιχεία αυτά. Ο άνθρωπος λοιπόν απέκτησε μερίδιο σε κάτι κατ'έξοχην θείο

β) Ο άνθρωπος έλαβε τα δώρα των θεών με τη θείκη παρέμβαση, τη μεσολάβηση του Τιτάνα Προμηθέα

γ) Ο άνθρωπος με τα δώρα που απέκτησε, ξέφυγε από την κατάσταση των άλλων ζώων και μπόρεσε να αναπτύξει πολιτισμό. Έγινε το μόνο ον που ανέπτυξε θρησκείες και ήρθε σε επαφή και επικοινωνία με το θεό.

B.2 **Ώκουν σποράδην:** Οι άνθρωποι σύμφωνα με τον Πρωταγόρα ζούσαν διασκορπισμένοι εδώ κι εκεί και επομένως δεν μπορούσαν να δημιουργήσουν πόλεις που απαιτούν συγκέντρωση πολλών ατόμων στο ίδιο μέρος. Όμως η ζωή τους κινδύνευε από τα θηρία, τα οποία δεν μπορούσαν να αντιμετωπίσουν, γιατί και ως προς τη δύναμη και τις άλλες σωματικές ικανότητες υστερούσαν από τα θηρία αλλά και δε διέθεταν όπλα και μεθόδους τέτοιες ικανές να αποκρούουν τις επιθέσεις που δέχονται από τα άγρια ζώα. Ο Πρωταγόρας αποδίδει αυτή την ανεπάρκεια στο ότι οι άνθρωποι δεν είχαν αναπτύξει την πολιτική τέχνη (την κατάλληλη πολιτική και κοινωνική οργάνωση) και δεν είχαν επομένως ούτε την πολεμική τέχνη, για να μπορούν να αποκρούουν τις επιθέσεις των θηρίων. Η πολεμική τέχνη αποτελεί μέρος της πολιτικής και αυτό γιατί δημιουργείται και αναπτύσσεται σε πολιτικά οργανωμένες πολιτείες. (Ο πόλεμος, παρά τα μεγάλα κακά που προξενεί, θεωρείται στοιχείο πολιτικής, γιατί αναπτύσσει και ευγενέστερες ορμές στον άνθρωπο, όπως την άμυνα υπέρ του δικαίου και της ελευθερίας, υπέρ βωμών και εστιών ...)

ζήτουν δὴ ἀθροίζεσθαι καὶ σώζεσθαι κτίζοντες πόλεις... ἀθροισθεῖεν:
Ἡ ἀποψη τοῦ Πρωταγόρα γιὰ τὴν ἰδρυση τῶν πρώτων κοινωγιῶν εἶναι ὅτι διαμορφώθηκαν ὡς μέσο ἀμυνας, ἀσπίδα προφύλαξης τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τὸ φόβο τῶν θηρίων. Οἱ ἀνθρώποι δηλ. γιὰ νὰ προστατέψουν τὴ ζωὴ τους ἀπὸ τὰ ἀγρία θηρία καὶ νὰ εξασφαλίσουν τὴ σωτηρία τους ἀπὸ αὐτά, ἀναγκάστηκαν νὰ συναθροίζονται καὶ νὰ οργανῶνουν ευρύτερους οικισμοὺς προκειμένου νὰ προφυλαχτοῦν ἀπὸ τὰ θηρία. Ὅμως ἡ συμβατικὴ συμβίωση τῶν ἀνθρώπων σε κοινωγιές δὲν μποροῦσε νὰ ἔχει διάρκεια ἐφόσον οἱ ἀνθρώποι δὲν κατεῖχαν τὴν τέχνη τῆς πολιτικῆς οργάνωσης. Ἐτσι ἀδικούσαν ὁ ἓνας τὸν ἄλλο, διασπώνταν καὶ καταστρέφονταν πάλι ἀπὸ τὰ θηρία. Ἡ ἐπανάληψη τοῦ ρηματικῆς τύπου ἀθροίζεσθαι-ἀθροισθεῖεν δηλώνει τὴ συνεχόμενη προσπάθεια.

Τέλος ἡ λύση δόθηκε με τὴν παρέμβαση τοῦ Δία ὁ ὁποῖος στέλνει τὸν Ἑρμῆ νὰ φέρει καὶ νὰ δωρίσει στους ἀνθρώπους τὴν «αἰδῶ» καὶ τὴ «δίκη», τὰ μέσα γιὰ τὴν εξασφάλιση τάξης στο σύνολο καὶ ὁμαλῶν σχέσεων ἀνάμεσα στα άτομα, ὥστε νὰ γίνῃ δυνατὴ ἡ οργάνωση τῶν κοινωγιῶν καὶ νὰ ἀναπτυχθεῖ παραπέρα ὁ πολιτισμός.

- B.3.** Ὅσο στο πρωτότυπο κείμενο τόσο καὶ στο μεταφρασμένο ἀπόσπασμα δίνεται ρητὴ ἐντολὴ ὅσοι δε μετέχουν στὴν πολιτικὴ ἀρετὴ νὰ θανατώνονται. Συγκεκριμένα στο μεταφρασμένο οἱ μεγάλοι πολιτικοὶ διδάσκουν στα παιδιὰ τους τὴν πολιτικὴ ἀρετὴ, γιὰτὶ θὰ ἦταν ἐξαιρετικὰ παράδοξο νὰ τους μαθαίνουν πράγματα ἢ ἀγνοία τῶν ὁποῖων καμὴ σοβαρὴ ζημιὰ δὲν φέρνει καὶ νὰ μὴν διδάσκουν πράγματα ἢ ἀγνοία τῶν ὁποῖων προκαλεῖ βαρύτερες ποινές (ἐξορία, δήμευση περιουσίας ἀκόμα καὶ θάνατο) (συλλογισμός ἐκ τοῦ ἐλάσσονος πρὸς τὸ μείζον)
Στο πρωτότυπο κείμενο ἡ ρητὴ καὶ μάλλον υπερβολικὰ σκληρὴ ἐντολὴ τοῦ Δία νὰ ἐπιβληθεῖ νόμος, σύμφωνα με τὸν ὁποῖο ὁποῖος δε θὰ συμμετέχει στὴν αἰδῶ καὶ τὴ δίκη, θὰ πρέπει νὰ θανατώνεται ἐξηγεῖται ὡς ἐξῆς:

- α) Ἡ ἀπολυτότητα τοῦ Δία καὶ ἡ προσωπικὴ τοῦ ἐπιβολὴ αὐτοῦ τοῦ σκληροῦ νόμου δείχνει τὴν ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη νὰ διαθέτουν ὅλοι οἱ ἀνθρώποι τὴν αἰδῶ καὶ τὴ δίκη. Γίνεται φανερὴ ἡ ἀναγκαιότητα ὑπαρξης τῶν ἀρετῶν αὐτῶν, ὥστε νὰ ὑπάρχουν πόλεις. Ἡ ἀναφορὰ στὸν ἴδιο τὸ Δία δὲν ἀφήνει περιθώρια ἀμφισβήτησης τῆς ἀξίας τῆς αἰδῶς καὶ τῆς δίκης. Φυσικὰ, ἡ θανατικὴ ποινὴ φαντάζει πολὺ σκληρὴ, ἀποδεικνύει ὅμως πόσο καταστροφικὴ μπορεῖ νὰ εἶναι γιὰ μὴ πόλη ἢ ὑπαρξη ἀνθρώπων ἀναιδῶν καὶ ἀδίκων, ὥστε ὁ Δίας νὰ θεωρεῖ ὅτι πρέπει νὰ θανατώνονται, γιὰτὶ ἀποτελοῦν «ἀρρωστο κύτταρο» τοῦ οργανισμοῦ (πόλη), πὺ ἀπειλεῖ τὴν υγιεία ὅλου τοῦ οργανισμοῦ.
- β) Ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὸν Πρωταγόρα τὸ γεγονός ὅτι ὅλοι οἱ ἀνθρώποι διαθέτουν τὰ συστατικὰ αὐτὰ στοιχεῖα τῆς πολιτικῆς τέχνης. Ἐτσι, θὰ στηρίξει τὴν ἀποψὴ τοῦ ὅτι ὅλοι εἶναι μέτοχοι τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς καὶ θὰ ἐξηγήσει γιὰτὶ ὅλοι μιλοῦν γιὰ θέματα πολιτικῆς στὴν ἐκκλησία τοῦ Δήμου.
- γ) Ἡ αἰδῶς καὶ ἡ δίκη δὲν εἶναι ἐμφυτες στὸν ἀνθρώπο, ἀφοῦ δὲν τους δόθηκαν τὴ στιγμὴ τῆς δημιουργίας τους. Ἄρα, ἡ μετέπειτα ἐπέμβαση τοῦ Δία δὲν εἶναι μὴ ἐμφύτευση αὐτῶν τῶν ἀξιῶν στὴν ἀνθρώπινη φύση. Περισσότερο μοιάζει με μὴ παρέμβαση πὺ ἐρχεται νὰ ἐπιβάλεῖ

στους ανθρώπους να υιοθετήσουν αυτά τα δύο στοιχεία. Ο Δίας, δηλαδή, βλέποντας την πορεία των ανθρώπων, συμπεραίνει ότι χρειάζονται την αιδώ και τη δίκη για να μην αφανιστούν. Στέλνει, λοιπόν, ρητή και απόλυτη διαταγή να τις έχουν όλοι οι άνθρωποι. Αν αυτοί παραβούν αυτή την εντολή, αν, λοιπόν, δεν τις κάνουν στοιχεία του χαρακτήρα τους, τότε θα πρέπει να τιμωρηθούν με την εσχάτη των ποινών.

δ) Αξιοπρόσεκτος είναι ο παραλληλισμός του ανθρώπου που δε μετέχει στην αιδώ και τη δίκη με αρρώστια της πόλης. Ο Πρωταγόρας θέλει να τονίσει την αξία των δυο αυτών αρετών. Ο μη κάτοχός τους δεν είναι απλώς «ελλιπής» πολίτης, αλλά νόσημα της πόλης, άρρωστο κύτταρο που πρέπει να εξοντώνεται, ώστε να μη διαδοθεί η αρρώστια στην υπόλοιπη πόλη.

B.4. α) Σ β) Λ γ) Λ δ) Σ ε) Λ

B.5. Λοχαγός < ἄγοντα
 ἀγαλλίασις < ἀγάλματα
 θρέψις < τροφάς
 βαθμίς < βωμούς
 ἄφιξις < ἰκανή
 ὄχυρός < μετέσχε, εἶχον, ἔχων
 διάδημα < ὑποδέσεις
 νεογνός < γένοιτο
 ὀλέθριος < ἀπώλλυντο
 δεισιδαίμων < δείσας

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Γ.1.

Τέτοια, λοιπόν, υπήρξαν τα ναυτικά των Ελλήνων και τα παλαιά και τα νεώτερα. Απέκτησαν δύναμη, όμως, πολύ σημαντική όσοι έστρεψαν την προσοχή τους σε αυτά και εξαιτίας της αύξησης των χρημάτων τους και της εξουσίας τους σε άλλους. Γιατί πλέοντας ενάντια σε νησιά άρχισαν να τα υποτάσσουν και κυρίως όσα νησιά δεν είχαν επαρκή χώρα. Και στην ξηρά δεν έγινε πόλεμος από όπου θα μπορούσε να υπάρξει (προέλθει) σε κάποιους δύναμη. Όλοι όσοι πόλεμοι έγιναν αφορούσαν πόλεμο μεταξύ γειτόνων τους, ενώ οι Έλληνες δεν έκαναν εκστρατείες ξένες και μακριά από τη χώρα τους με σκοπό την καταστροφή των άλλων. Ούτε συνασπίζονταν με τις μεγάλες πόλεις ως υπήκοοι ούτε πάλι οι ίδιοι έκαναν ισότιμα (εξ ίσου) κοινές εκστρατείες.

Γ.2. ἔσται
 ἐλάττωσιν
 πρόσσωμεν
 ἐπιπλεῖτε
 κατεστράφθω
 μάλα
 διαρκές
 ἐκδήμοις
 οὐδεμιᾶς
 ἐξελεθεῖν

Γ.3.α **τά ναυτικά** = υποκείμενο του ρήματος ἦν
αὐτοῖς = αντικείμενο στην μετοχή προσσχόντες
ἄλλων = γενική αντικειμενική στη λέξη ἀρχῆ
ἐπί καταστροφῆ = εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει σκοπό
προσδιορίζει το ἐξῆσαν
ὑπήκοοι = κατηγορούμενο στο υποκείμενο του ρήματος οι Ἕλληνες

Γ.3.β Ἄπαντες γινώσκουσιν ὅτι ἰσχὺν δὲ περιεποιήσαντο ὅμως οὐκ ἐλαχίστην οἱ προσσχόντες αὐτοῖς.

Ἄπαντες γινώσκουσιν ἰσχὺν δὲ περιποιήσασθαι ὅμως οὐκ ἐλαχίστην τοὺς προσσχόντας αὐτοῖς.

Ἄπαντες γινώσκουσιν ἰσχὺν δὲ περιποιησαμένους ὅμως οὐκ ἐλαχίστην τοὺς προσσχόντας αὐτοῖς.

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΑΠΑΝΤΗΣΕΩΝ

**ΜΑΡΙΝΟΥ ΡΩΞΑΝΗ
ΜΠΑΝΤΟΥΝΑ ΜΑΡΙΑ**

ΠΥΡΡΗΝΑΣ
www.pyr.gr